

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในประเทศไทยในอดีตถึงช่วงระยะเวลาที่ผ่านมายังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่า แนวทางใด หรือวิธีการใดเหมาะสมของลักษณะที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัย กล่าวคือ เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้นในพื้นที่ส่งผลให้ผู้ประสบภัยได้รับความเดือดร้อน อันเนื่องมาจากขาดแคลนสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และยารักษาโรค สำหรับการช่วยเหลือผู้ประสบภัยนั้นมีช่องว่างระหว่างความช่วยเหลือเบื้องต้นและการฟื้นฟูที่พักอาศัยเดิม คือ รูปแบบหรือลักษณะการใช้งานที่พักอาศัยชั่วคราว

เรื่องที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ยังไม่มีแนวทางที่เป็นรูปธรรมว่าควรดำเนินการไปในทิศทางใด ซึ่งลักษณะการเกิดภัยพิบัติในครั้งแต่ละครั้งมีลักษณะความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการแก้ปัญหาควรศึกษาในแต่ละกรณี การเตรียมตัวจัดการกับปัญหาทางด้านที่พักอาศัยชั่วคราว ควรมีการจัดเตรียมความพร้อมไว้อย่างดี เพราะเมื่อเกิดภัยพิบัติแล้ว ถือว่าเป็นเหตุฉุกเฉินต้องมีการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที และมีรูปแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตามถึงเราจะเตรียมความพร้อมไว้อย่างดีก็ไม่ได้หมายความว่า การบริหารจัดการด้านที่พักอาศัยชั่วคราวจะดีตามไปด้วย เนื่องจากรูปแบบภัยพิบัติมีความหลากหลาย ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งมีหลายรูปแบบให้ทำการศึกษา

แหล่งพื้นฐานชุมชนเป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่น จึงมีรูปแบบที่แสดงออกถึงประเพณี วัฒนธรรม และการตอบสนองต่อสภาวะแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ การนำรูปแบบ ลักษณะพื้นฐานของแหล่งชุมชนมาใช้ และสนับสนุนในการออกแบบอาคารชั่วคราวให้เป็นรูปแบบของอาคารพักอาศัยที่มีความเรียบง่าย ตอบสนองต่อการใช้งานขั้นพื้นฐาน ก่อสร้างได้ง่าย รวดเร็ว กลายมาเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการออกแบบโครงการอาคารชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในพื้นที่ต่าง ๆ โดยอาคารที่แล้วเสร็จ จะต้องตอบสนองต่อการใช้งานที่เป็นปกติของชีวิตประจำวัน สามารถ

ปรับปรุงให้เข้ากับการใช้งานได้หลากหลาย และเข้าอยู่อาศัยได้ทันที โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน มีความจำเป็นต้องใช้อาคาร หรือที่พักอาศัยในการประกอบกิจกรรมทั้งของผู้ประสบภัยและของผู้ที่จะเข้าไปช่วยเหลือ

ลักษณะของโครงการประเภทนี้มีการจัดทำขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างเช่น การให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยชั่วคราวในรูปแบบต่าง ๆ จากหลายหน่วยงานในเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่เมืองโกเบ ประเทศญี่ปุ่น เหตุการณ์พายุทอนาโดแคทริน่า และพายุทอนาโดริต้าที่ถล่มประเทศอเมริกา และการช่วยเหลือประชาชนในเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2547 ทางหน่วยงานต่าง ๆ ของไทยได้จัดทำกรก่อสร้างอาคารพักอาศัยชั่วคราวให้เช่นกัน ทำให้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังมีปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ต้องศึกษาปรับปรุงและดำเนินการแก้ไขต่อไป

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งประเด็นไปที่แนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวโดยอยู่บนพื้นฐานของชุมชน ให้สามารถก่อสร้างได้สะดวกรวดเร็ว และเหมาะสมกับการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัย

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านที่พักอาศัยชั่วคราว
2. ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย
3. เสนอแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบ และขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. กระบวนการจัดการที่พักอาศัยแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community-based Disaster Response) สามารถช่วยลดงบประมาณในการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวได้
2. กระบวนการจัดการที่พักอาศัยแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชนอย่างยั่งยืน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาจะเน้นที่การเลือกใช้ประเภทของที่พักอาศัยชั่วคราวให้ถูกต้องเหมาะสมกับเวลา และสถานการณ์หลังเกิดพิบัติภัย
2. การศึกษาขั้นตอนในการบริหารจัดการ และตัวอย่างแบบผังที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยในประเทศไทย
3. ศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการจัดการที่พักอาศัยของต่างประเทศ และประเทศไทย เพื่อนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการใช้งานในประเทศไทย

1.5 นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

1. แนวทางการบริหาร หมายถึง แนวความคิดทางสถาปัตยกรรมในการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุพิบัติภัย
2. ที่พักอาศัยชั่วคราว หมายถึง ที่พักสำหรับผู้ประสบภัยเมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติขึ้นอย่างรวดเร็ว และสร้างความเสียหายให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ไม่มีที่พักอาศัย
3. ภัยพิบัติ หมายถึง ภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสาธารณชน ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์นั้น
4. แหล่งพื้นฐานชุมชน หมายถึง สถานที่ส่วนกลางของผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ เช่น วัด เป็นต้น
5. Donor Disaster Response (DDR) หมายถึง กระบวนการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราว โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้บริจาค
6. Community-based Disaster Response (CBDR) หมายถึง กระบวนการจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แนวทางในการบริหารจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ในเวลาฉุกเฉิน ในเหตุการณ์ที่มีความจำเป็น หรือการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ โดยมีขั้นตอนการบริหารจัดการที่ชัดเจน

2. ความรู้ในเรื่องของประเภทของอาคารพักอาศัยชั่วคราว และการแบ่งช่วงเวลาสำหรับความต้องการอาคารพักอาศัยชั่วคราว
3. สามารถใช้แนวทางการในการออกแบบอาคารที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับผู้ประสบภัยโดยอาศัยแหล่งพื้นฐานชุมชน มาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการที่พักอาศัยชั่วคราวให้มีมาตรฐานที่แน่นอน ชัดเจน รวดเร็วในการก่อสร้างในเหตุการณ์ฉุกเฉิน
4. สามารถตอบสนองต่อการปรับเปลี่ยนใช้งานได้อย่างหลากหลายแล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการ
5. ผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่มีการศึกษา และมีแนวความคิดเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยชั่วคราวให้กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ